

Nr 357.

Av herr **Thore**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 356, angående provisorisk förhöjning av tullsatserna för vissa industriprodukter.

Som uti Kungl. Maj:ts proposition nr 356 icke föreslagits förhöjning av nu gällande tullsatser å fönsterglas, anhåller jag att få anföra följande:

Den svenska fönsterglasindustrien har under de senaste sex eller åtta månaderna haft att kämpa med sådana svårigheter genom belgisk konkurrens, att till sist varje svenskt fönsterglasbruk nödgats nedlägga driften och cirka 1,300 arbetare blivit utan arbete. Söker man efter orsakerna härtill torde följande faktorer vara av betydelse:

I. Konstanta nackdelar för vår industri:

- a) Arbetstidslagen.
- b) Råvaruprisen.

II. Tillfälliga nackdelar:

- a) Den belgiska valutans värdeminskning.
- b) Det genom den svenska valutainflationen minskade tullskyddet.

I.

a) *Arbetstidslagen.* Hos oss är åttatimmars-dagen införd, och arbetas här på tre skift om åtta timmar med två raster om cirka 1½ timme. Mellan varje skift göres en timmes uppehåll. För söndagshelgen inställes arbetet från klockan 6 söndagsmorgon till klockan 6 måndagsmorgon. I Belgien ordnas arbetstidens längd efter överens-

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 4 saml. 141 häft. (Nr 357—358.) 1

kommelse mellan arbetsgivaren och arbetarunionen eller mellan grupper av arbetare och arbetsgivare. Åttatimmars-dagen är icke i lag fastställd, ehuru den är införd vid enskilda fabriker efter överenskommelse emellan ovannämnda parter. Inom fönsterglasindustrien arbetas i tre skift som hos oss, men skiftens längd variera från 8—12 timmar och utan rast eller mellantid mellan skiften annat än i den mån sådant för reparationer är nödvändigt. Driften är kontinuerlig såväl söcken som sön- och helgdagar. En belgisk glasblåsare utför därför på en månad 240 effektiva arbetstimmar, medan en svensk arbetar allenast 144 timmar. I Belgien får man använda ynglingar om 14 år till nattarbete och det till och med i 12 timmars skift. Vid sträckugnarna i Belgien få kvinnor användas, vilket i Sverige är förbjudet.

Genom den kontinuerliga driften året om blir bränsleåtgången per tillverkad låda i Belgien så låg som cirka 130 kilogram stenkolk emot i Sverige 180—200 kilogram.

På grund av den svenska arbetstidslagen lider följaktligen den svenska industrien av absolut större bränsleåtgång och absolut högre arbetskostnad samt lägre tillverkningskapacitet.

b) *Råvaruprisen*. Per låda ställa sig råvaruprisen i dag ungefär enligt följande:

<i>Belgien</i>		<i>Sverige</i>	
Kol	frcs. 12.74	Kol	kronor 8.75
Kalk	» 0.20	Kalk	» 0.44
Sulfat	» 8.—	Sulfat	» 2.68
Sand	» 0.40	Sand	» 0.58

Jämför man dessa siffror efter dagens kurs å bryssel-francs, kommer man till:

<i>Belgien</i>		<i>Sverige</i>	
Kol	frcs. 12.74	Kol	bryssel-frcs. 26.12
Kalk	» 0.20	Kalk	» 1.33
Sulfat	» 8.—	Sulfat	» 8.—
Sand	» 0.40	Sand	» 1.73
bryssel-fr. pr låda	21.34	bryssel-fr. pr låda	37.18

Härav framgår, att skillnaden till allra största delen är att tillskriva utgiften för kol. Priset på kol är av särskilda orsaker för närvarande i Belgien lågt, men under normala tider bruka de belgiska

glasbruken, liksom vi, köpa skotska kol, och äro vi då likställda i inköpspris. Den låga siffran för Belgien beror emellertid ej så mycket på bränslepriset som fastmer på den mindre bränsleåtgången.

Sulfaten importera belgierna, liksom vi, och kalk och sand, som i Belgien finnas på platsen, ingå i så ringa utsträckning i tillverkningskostnaden per låda, att priserna därå ej spela någon roll, i alla händelser ej större, än att den fullt motväges av det för Belgien dyrare lådvirket. Den belgiska konkurrensens handicap ifråga om råvarupriser är sålunda i stort sett betydelselös.

II.

a) *Den belgiska valutans värdeminskning.* Som en bryssel franc nu motsvarar ungefär kronor 0.335 mot före kriget cirka 0.72, har givetvis den belgiska konkurrensen fått ett oerhört försprång. Dagens pris å en belgisk låda om 10 kvadratmeter, fjärde kvaliteten, fria mått är 70 francs fob Antwerpen-kronor 23.45. Härtill komma frakt, assurans, tull och diverse omkostnader med sammanlagt kronor 8.60, och blir dagspriset fritt bavgagn Göteborg per importerad låda sålunda kronor 32.05. En svensk låda av motsvarande kategori kostar nu, förutsatt att arbetslönerna kunna reduceras såsom tänkt, i tillverkningspris genomsnittligt kronor 27.08, vari då icke något inräknats för administrationskostnader, räntor, frakter, skatter och kassarabatter, vilka tillsammans uppgå till cirka kronor 8 per låda. Försäljningspriset för en svensk låda måste sålunda vara kronor 35.08, för att förlust icke skall uppstå å rörelsen. Så länge belgiernas tillfälliga fördel av den stora valutaskillnaden kvarstår, finnes icke någon möjlighet att sätta i gång vår industri, såvida ej genom statens åtgärd valutaskillnaden kompenseras, och kommer man då till frågan om:

b) *Det genom den svenska valutainflationen minskade tullskyddet.* Tullen var före kriget och är fortfarande kronor 4.20 per kvartlåda om 10 kvadratmeter. De konstanta fördelar, den belgiska konkurrensen enligt ovan har, kompenseras och komma sannolikt även i fortsättningen att i praktiken kompenseras genom frakten till Sverige och den gamla tullsatsen. Men genom det svenska penningvärdets fall inom landet ned till cirka 35 procent av förkrigsvärdet har tullskyddet i samma mån förringats, och för att motverka denna tillfälliga, ytterst allvarliga svårighet för industrien påkallades hos regeringen på sin tid höjning av tullen i ungefär samma proportion, d. v. s. från kronor 4.20 per kvartlåda om 10 kvadratmeter till kronor 12.60 eller med kronor 8.40 per sådan låda.

Franckursen var då 32 öre, och skulle priset på en importerad låda med dåvarande försäljningspris i Belgien, 60 francs per 10 kvadratmeter om tullökningen bifallits, hava kommit upp i kronor 35.90 fritt banvagn Göteborg, vilket just var, vad som behövdes för att kunna igångsätta den svenska industrien. Sedermera har valutans gått upp till 33.50 och försäljningspriset i Belgien till 70 francs, varigenom importpriset blivit kronor 32.05 per låda.

Anledningen till prisökningen i Belgien är den, att fabrikanterna där på grund av det även i Belgien mycket svåra läget inom fönsterglasindustrien sammanslagit sig till gemensam aktien för att vidtaga de åtgärder, som voro möjliga, och resultatet härav har blivit, att de flesta hyttorna nedlagts. Förut arbetade alla på lager och den ringa del av tillverkningen som kunde säljas, betingade priser, som lågo vid eller under självkostnadspriset. Genom den nu starkt reducerade produktionen hava priserna kunnat höjas så, att de kvarvarande hyttorna, trots den ersättning, de torde få lämna till de nedlagda, säkerligen arbeta med gott resultat. Prisökningen skedde i hastigt tempo men har nu nått en sådan höjd, att man icke kan förutsätta en ytterligare stegring, emedan då en del andra fönsterglasproducerande länder med deprecierad valuta med framgång skulle kunna upptaga konkurrensen. Man får sålunda antaga, att prisnivån i Belgien nu kommit in i ett någorlunda stabilt läge.

Genom prisernas och valutakursernas stegring har läget så tillvida förändrats för den svenska fönsterglasindustrien, att den nu skulle vara hjälpt med dubbel tullsats eller från kronor 4.20 per 10 kvadratmeter till 8.40, varigenom importpriset bleve kronor 36.25, under det att det svenska tillverkningspriset är kronor 35.08.

Till belysande av huru rimlig en begäran om dubbelt tullskydd är, beder jag få nämna, att tullen år 1913 utgjorde 58.3 procent av varans värde och år 1920 8.4 procent. Om dubbelt tullskydd nu av riksdagen beslötes, skulle detta motsvara 33 procent av varans nuvarande värde mot de 58.3 procenten år 1913.

Staten har under normala tider genom ett effektivt tullskydd förhjulpt fönsterglasindustrin till att ernå en sådan ställning, att den praktiskt taget försett hela den inhemska marknaden med dess behov. Nu hava yttre omständigheter tillkommit, som hota samma industris fortbestånd, i det att dessa förminskat tullskyddet till $\frac{1}{7}$ av vad det var före kriget.

Skulle några betänkligheter mot ett beviljande av höjd tull föreligga på grund av de konsekvenser den kunde tänkas medföra för

byggnadsindustrien, kan påpekas, att till ett vanligt husbygge för exempelvis 25,000 kronor användas cirka 4 lådor fönsterglas, motsvarande nu kronor 128.20 eller efter tullökningen 145 kronor. För ett sådant hus alltså en höjning av kronor 16.80, vilken naturligtvis icke i någon mån kan inverka på byggnadsföretagsamheten eller hyrorna.

En invändning, som gjorts mot de i kungl. propositionen föreslagna tullökningarna, är den, att däri icke lämnats någon upplysande klarläggning, huruvida de verkligen skola hjälpa dem, de avse, utan att stjälpa andra, och i vad mån de beröra folkhushållningen. Av vad förut framhållits, torde med påtagliga siffror framgå, att den nu begärda dubbla tullsatsen hjälper den industri, den avser, och likaledes att den ej stjälper någon annan eller ens i ringa mån inverkar på folkhushållningen.

Även har framhållits, att ökad importtull möjligen kunde vara till förtång för vår exportindustri, höja priserna på i landet befintliga lager, öka indextalet och genom konsekvenserna härav bliva till skada för stat och kommun.

Beträffande exportindustrien falla ju farhågorna för att ökat tullskydd å fönsterglas kunde för denna bliva till skada av sig själva. Priserna å i landet varande lager av fönsterglas komma säkerligen efter tullhöjning att stiga i motsvarande grad, men i vad mån detta inverkar på indextalet, torde av vad förut sagts vara klarlagt. Någon skada för stat och kommun kan sålunda ej heller uppstå, men vilken skada för de kommuner, som inom sig hysa glasbruk, vilka direkt eller indirekt äro största skattebetalarna, skulle uppstå, om industrien ej mera kan igångsättas, är kanske vanskligare att säga.

Ifråga om fönsterglas är även att märka, att de lager, som nu finnas inom landet, till allra största delen bestå av svensk vara, varför det ej blir tal om att genom tullökning i någon nämnvärd grad hjälpa dem, som under krisen importerat, utan kommer ökningen som en ringa hjälp till dem, som lojalt under krisåren sökt gynna den svenska industrien, trots att utlandet ofta bjudit gynnsammare villkor.

Det begärda tullskyddet avser sålunda icke beredande av oskäliga vinster åt den ene eller andre utan allenast en sådan anpassning efter de av världskriget vållade nya förhållandena, att ifrågavarande svenska industri kan bevaras åt framtiden.

Tullskyddet motsvarar en bråkdel av det arbetslöshetsunderstöd, som nu utgår till arbetarna vid fönsterglasbruken. Till 1,300 arbetare kan antagas utgå understöd med 3 kronor om dagen, tillhopa 3,900 eller i runt tal 4,000 kronor per dag eller cirka 1,400,000 kronor per år.

De nya lönerna skulle bli 10 kronor per arbetsdag under en tillverkning av 100,000 lådor. Av inkomsten härå skulle 400,000 kronor härstamma från tullen, motsvarande allenast en tredjedel av de arbetslöshetsunderstöd, som nu utgå till arbetarna. Ur det allmännas synpunkt måste det vara till fördel att slippa från en årsavgift å kronor 1,400,000 mot en konsumtionsavgift å kronor 400,000. Att resultatet ur nationalekonomisk synpunkt är eftersträfvansvärt, kan ej lida något tvivel. Det är icke blott arbetarna, som skyddas. Jämväl statens och kommunernas intressen att erhålla skatt skyddas genom tullen.

Däriigenom att driften redan omkring ett halft år varit nedlagd, har den för denna specialindustri hos arbetaren så nödvändiga arbets-
skickligheten i viss grad nedsatts, och denna olägenhet ökas naturligtvis i hastigare tempo, ju längre stilleståndet varar. Men av större betydelse är, att arbetarna under den gångna tiden gjort slut på de små besparingar, de haft, och nu, då all kredit för dem är stängd, är deras läge förtvivlat. Aktiebolaget Svenska Fönsterglasbruken har ju nödgats träda i konkurs, men utsikter föreligga, att, om blott industrien får det skydd, som behöves för driftens fortgång på ovannämnda grunder, nödigt, nytt rörelsekapital kan erhållas.

Även härutinnan är frågan om tullskyddet emellertid av brådskande art, emedan ovisshet om utgången kanske nödvändiggör för konkursförvaltningen ett realiserande av tillgångarna under former, som bli till bestående skada för hela fönsterglasindustrien.

Med åberopande av vad jag ovan anfört, hemställes,

att riksdagen måtte besluta, att under tiden till den 1 juni 1922 tullen å fönsterglas måtte höjas med 100 procent.

Stockholm den 9 maj 1921.

Alex. Thore.